

Asia: STM070:00/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 15 ja 20 §:n muuttamisesta sekä 20 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan organisaatio

-

Henkilöstön mitoittaminen

Vastaako esitysluonnoksessa ehdotettu määrittely mitoitukseen laskettavista henkilöstöryhmistä asiakkaiden ja toiminnan tarpeita?

Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

Pykälän 2 momentin mukaan lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan sairauden ja vanhuuden aikana. Tämä perusoikeussäännös edellyttää tuekseen tavallista lakia. Säännös velvoittaa lainsäätäjää antamaan perusoikeutta täsmentäviä säännöksiä.

Saman pykälän 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

Hallituksen esitystä koskevan ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (vanhuspalvelulaki) esitysluonnoksen mitoitusehdotus

tähtää vanhusväestön asianmukaisen hoivan turvaamiseen sekä vanhusten tasa-arvoiseen kohteluun ja toteuttaa siten perustuslaissa turvattuja oikeuksia.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että henkilöstön työnjakoa selkiytetään muun muassa tukipalvelujen osalta. Onko esitysluonnoksessa ehdotettu työnjako välittömän asiakastyön ja välillisen tukipalvelutyön osalta asianmukainen vai olisiko sitä tarpeen muuttaa jollakin tavoin?

Esitysluonnoksen perusteluissa mainitaan tiettyjä ammattiryhmiä ja työntekijöitä koskevia kriteereitä. Perusteluissakin mainitaan, että mitoitukseen kirjattua työnjakoa ei tulisi soveltaa mekaanisesti niin, että se vaikeutta toimintaa yksikössä.

Ehdotetut muutokset tarkoittavat sitä, että henkilömitoitukseen voidaan laskea myös hoiva-avustajat ja hoitoapulaiset. Hyvän hoivan varmistamiseksi lakia valmisteltaessa on tarpeen huolehtia siitä, että hoivayksiköissä on tosiasiaassa edelleen riittävästi myös koulutettua terveydenhoitohenkilöstöä.

Katson, että laissa tulisi tarkemmin säätää henkilökunnalta vaadittavasta koulutuksesta ja soveltuvasta työnjaosta.

Totean myös, että myös yksityiskohtaisia perusteluja välillisen ja välittömän työn osalta on tarpeen tarkentaa nykyisestä. Yksityiskohtaisissakaan perusteluissa ei esitettyssä muodossa riittävästi selvitetä, miten käytännössä on tarkoitettu toimia.

Kertooko esitysluonnoksessa ehdotettu tapa laskea mitoitus luotettavalla tavalla mitoituksen toteutumisesta?

Mitoituksen toteuttamisessa huomioon otettavista seikoista olisi tarpeen täsmällisemmin säätää laissa eikä jättää käytännön tilanteita pitkälti lain perustelujen varaan.

Onko esitysluonnoksessa ehdotettu tapa laskea mitoitus mielestänne käytännössä toimiva?

-

Onko esitysluonnoksessa ehdotettu siirtymäaika näkemyksenne mukaan sopiva 0,7 mitoituksen toteuttamiseen?

-

Miten riittävä henkilöstön saatavuus voidaan turvata?

-

Toimintakyvyn ja palvelutarpeen (hoitoisuuden) kansallinen arviointi- ja seurantamittaristo

Mitä RAI:n käyttöön otossa tulee ottaa huomioon?

-

Miten näkemyksenne mukaan RAI-järjestelmän kautta saatavaa tietoa voidaan hyödyntää palvelujen järjestämisessä ja/tai tuotannossa?

-

Sisältyykö RAI:n käyttöön joitakin riskejä tai haasteita?

RAI:lla määritellään hoidon tarvetta. Palvelujen riittävyys arvioidaan kuitenkin myös kriteereillä, joista on säädetty muutoin vanhuspalvelulaissa, sosiaalihuoltolaissa, laissa vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista ja laissa sosiaalihuollonasiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä laissa potilaan asemasta ja oikeuksista. Esitystä tulisi tältä osin muuttaa.

Onko mielestänne olemassa jokin muu / joitakin muita mittaristoja, jotka vastaisivat asiakkaiden toimintakyvyn ja palvelutarpeen (hoitoisuuden) arviointiin ja seurantaan paremmin kuin RAI-mittaristo?

-

Muita huomioita

Mitä muuta haluatte tuoda esiin?

Käsitykseni mukaan se, että hoidon arviointikeinosta säädetään lailla, tehostaa oikeusasiamiehen mahdollisuuksia hoitaa laillisuusvalvontatehtäväänsä.

Kiinnitän huomiota siihen, että lakia valmisteltaessa myös uudenaikaisessa mitoituksessa tulisi ottaa huomioon vanhuspalvelulain keskeiset säännökset:

Vanhuspalvelulain 14 §:n 2 momentin mukaan iäkkäille avio- ja avopuolisoille on järjestettävä mahdollisuus asua yhdessä. Pykälän 3 momentin mukaan kunnan on turvattava iäkkään henkilön pitkäaikaisen hoitojärjestelyn pysyvyys. Vanhuspalvelulain 8 §:n mukaan kunnan on järjestettävä vanhuspalvelut ottaen huomioon asiakkaan kielelliset tarpeet. Muutoksia toteutettaessa huomioon on otettava myös se, ettei perustuslain 17 §:ssä säädetty oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin vaarannu.

Lisäksi vanhuspalvelulain 13 §:n 2 momentin mukaan huomiota on kiinnitettävä erityisesti kuntoutusta edistäviin ja kotiin annettaviin palveluihin. Lain 14 §:n mukaan kunnan on toteutettava iäkkään henkilön pitkäaikainen hoito ja huolenpito ensisijaisesti hänen kotiinsa annettavilla palveluilla.

Eduskunnan oikeusasiamiehen tarkastuskäynneillä on tehty havaintoja, ettei kunnissa ja hoitoyksiköissä tunnisteta palvelutarpeen selvittämisen/arvioinnin ja hoito- ja palvelusuunnitelmien eroja.

Vanhuspalvelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan 15 §:ssä tarkoitettu henkilön palvelutarpeiden selvittäminen voi tulla vireille esimerkiksi silloin, jos henkilö on hakeutunut kunnan sosiaalipalvelujen tarpeen arviointiin. Selvitys on tehtävä myös silloin kun iäkäs henkilö on tehnyt sosiaalipalveluja koskevan hakemuksen saadakseen sosiaalipalveluja toimintakykynsä tukemiseksi.

Perustelujen mukaan palveluntarpeiden selvittämisen jälkeen tulee suunnitella, millaisilla palveluilla tarpeisiin aiotaan vastata.

Ehdotetun luonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa viitataan ainoastaan palveluyksikössä tehtävään palvelutarpeen selvittämiseen. Luonnoksen perusteluja tulisi tältä osin täydentää ja selkiyttää, jotta esitys ei olisi ristiriidassa voimassa olevan lainsäädännön kanssa.

Yleisperusteluihin olisi myös syytä lisätä osio, jossa selostetaan lyhyesti kunnan vastuuta palvelujen valvonnassa ja mihin se perustuu.

Mäkinen Tiina
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia